

ULOGA KNJIŽNIČARA U VISOKOŠKOLSKOM OBRAZOVANJU

THE ROLE OF LIBRARIANS IN HIGHER EDUCATION

Lovela Machala Poplašen

lmachala@snz.hr

Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“ Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Knjižnica „Andrija Štampar“

UDK / UDC 027.7:37.016:001.102(497.5)

Stručni rad / Professional paper

Sažetak

Visokoškolske knjižnice dobivaju veću važnost u procesima obrazovanja sudjelovanjem u formalnim obrazovnim procesima koje provode sveučilišta u čijem su sastavu. Uključivanje knjižničara u procese visokog obrazovanja te reforma obrazovanja učvrstili su i istaknuli mjesto knjižnica u znanstvenom i obrazovnom djelovanju sveučilišta. U radu se analiziraju sudjelovanje i uloga knjižničara Knjižnice „Andrija Štampar“, Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“ Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u izvedbi diplomskog i poslijediplomskog studija Medicinskoga fakulteta u Zagrebu na kolegijima koji sadržavaju elemente informacijske pismenosti. Prikazat će se primjeri nastavnih modula koji su uvrstili informacijsko opismenjavanje u kurikulum nastavnog plana na različitim razinama studija. Knjižnica provodi i neformalne oblike edukacije organizirajući radionice za sve zainteresirane korisnike podučavajući vještine pisanja i citiranja literature, učinkovita pretraživanja te, općenito, one iz informacijske pismenosti.

Ključne riječi: edukacija, informacijska pismenost, medicinska knjižnica, visokoškolska knjižnica

Summary

Higher education libraries grow in importance in education by participating in formal processes led by the universities they are a part of. The inclusion of librarians in the processes of higher education and the educational reform have strengthened and highlighted the role of libraries in the academic and educational role of universities. This paper analyses the participation and role of librarians from the Andrija Štampar library of the University of Zagreb School of Medicine, Andrija Štampar School of Public Health, in the graduate and postgradu-

ate programs of the University of Zagreb School of Medicine in courses dealing with the information literacy. Examples will be shown of modules which include information literacy in the curriculum in various stages of the course. The library organizes informal modes of education through various workshops for all interested patrons. The workshops are intended to promote writing and citation skills, efficient search skills and general information literacy skills.

Key words: academic libraries, education, information literacy, medical library

Uvod

Republika Hrvatska pristupila je Bolonjskome procesu 2001. godine. Pokrenuvši reforme u visokom obrazovanju, postala je dio europskoga prostora visokog obrazovanja. Sve je veća potražnja za novim vještinama i kompetencijama, što zahtijeva prilagodbu obrazovnog sustava uza zadovoljavanje društvenih potreba. Rastuća očekivanja od visokog obrazovanja, uključujući i odgovaranje na raznolikost, zahtijevaju temeljan pomak u načinu na koji se ono izvodi, veću usmjerenost prema studentu, nov pristup učenju i podučavanju, načinu pružanja obrazovanja i suradnji te prihvaćanju fleksibilnih putova učenja, te prepoznavanje kompetencija izvan formalnih nastavnih planova i programa.¹ Bolonjski proces² prepoznao je visokoškolske knjižnice kao važne sudionike koji podupiru temeljne ciljeve istraživanja i obrazovanja te pridonose kvaliteti obrazovnog procesa i kvaliteti institucije. Visokoškolske su knjižnice dio znanstveno-nastavne i istraživačke infrastrukture sveučilišta.

Knjižnice svojim djelovanjem potiču i razvijaju informacijsku pismenost spajajući obrazovno i informacijsko okruženje s informacijom kao temeljnom sastavnicom učenja. Informacijska pismenost preduvjet je za cjeloživotno učenje u okruženju u kojem informacijski izvori imaju novu ulogu u obrazovnom procesu.³ Temeljne i inovativne knjižnične usluge proizlaze iz potreba stvarnih i potencijalnih korisnika knjižnica, a mogu se ostvariti trima mjerama: osiguranim slobodnim pristupom informacijskim izvorima, korištenjem knjižničnim uslugama u digitalnu okruženju te osposobljavanjem korisnika za korištenjem svim vrstama izvora. Knjižnica je središ-

¹ Europsko udruženje za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (European Association for Quality Assurance in Higher Education, ENQA). Standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete na Europskom prostoru visokog obrazovanja (ESG). 2015. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: https://enqa.eu/indirme/esg/ESG%20in%20Croatian_by%20ASHE.pdf

² Bolonjski proces stvara jedinstveni europski visokoškolski proces koji povećava konkurentnost i kvalitetu visokoga europskog obrazovanja.

³ Lasić-Lazić, J.; S. Špiranec; M. Banek. Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenjivanju. // *Medijska istraživanja* 18, 1(2012), 127. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/85384>

nje mjesto znanstvene ustanove i dio je obrazovnog procesa koji ne uključuje samo pohranu, opis i dostavu informacijskih izvora već organizira i daje potporu znanstvenoj komunikaciji unutar i izvan vlastite ustanove.⁴ Prema Bazillionu,⁵ visokoškolske knjižnice, osim nabrojanih karakteristika, trebaju pružiti:

- unaprijeđen pristup digitalnim informacijskim izvorima
- pomoć nastavnicima pri primjeni novih informacijskih tehnologija u nastavi i istraživanjima
- pomoć pri stjecanju vještina za upotrebu složenijih informacijskih sustava
- pomoć studentima u njihovoj potrazi za potrebnim informacijskim izvorima.

Visokoškolske knjižnice na području biomedicine i zdravstva, kao i specifična uloga medicinskoga knjižničara, mijenjaju se s razvojem medicine, a eksponencijalan rast količine novih biomedicinskih informacija ističe, više nego ikada, važnost medicinskih knjižnica i knjižničara kao informacijskoga središta koje diseminira informacije. Složenost suvremene medicinske znanosti i prakse te ubrzana primjena informacijsko-komunikacijske tehnologije samo su neki od izazova medicinskih knjižnica u provođenju informacijskoga opismenjavanja.

Sposobnosti pretraživanja, pristupa, vrednovanja, odabira i samostalna korištenja informacijama utječu na kvalitetu obrazovnog procesa koji je individualiziran za svakoga njegova sudionika.⁶ Za kvalitetan i uspješan znanstvenoistraživački proces potrebno je poznavati različite vrste izvora i mogućnosti pristupa informacijama, razviti sustavnu strategiju pretraživanja, interpretirati rezultate, sintetizirati novo znanje te ga učinkovito i etički valjano prenijeti.⁷ Nabrojene kompetencije sadržane su u definiciji informacijske pismenosti⁸ koju bi trebala provoditi knjižnica u suradnji s ostalim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa.

⁴ Stojanovski, J. Visokoškolske i znanstvene knjižnice: zašto ih trebamo više nego ikada? // *Kemija u Industriji* 62, 11-12(2013), 453. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/740345.Stojanovski_Kul2014.pdf

⁵ Bazillion, R. *Academic Libraries in the Digital Revolution*. // *Educause Quarterly* 1(2001), 53.

⁶ Špiranec, S.; M. Banek Zorica. *Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta, 2008. Str. 9.

⁷ Isto. Str. 7-16.

⁸ The Association of College & Research Libraries (ACRL). *Information Literacy competency standards for higher education*. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: <https://alair.ala.org/bitstream/handle/11213/7668/ACRL%20Information%20Literacy%20Competency%20Standards%20for%20Higher%20Education.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Na Medicinskome fakultetu u Zagrebu studira se na više razina: na diplomskoj (integrirani preddiplomski i diplomski studij medicine, integrirani preddiplomski i diplomski studij medicine na engleskome jeziku – Medical Studies in English, diplomski studij sestrinstva) i poslijediplomskoj razini (doktorski studij, specijalistički studiji i stalno medicinsko usavršavanje).^{9, 10}

Na integriranom preddiplomskom i diplomskom studiju medicine studenti se školuju za zvanje liječnika opće medicine i stječu zvanje doktora medicine. Podloga je procesa medicinskog obrazovanja ima složena strukturu znanstvenog istraživanja i prakse koja je utemeljena na visokim etičkim načelima, neprekidnu razvoju tehnologija, brzu rastu i zastarijevanju informacija.¹¹ Doktorski studij najviši je stupanj formalnoga obrazovanja, čiji je cilj stvaranje novih i relevantnih znanja i znanstvenih spoznaja te njihova primjena.

Knjižnica „Andrija Štampar“

Knjižnica „Andrija Štampar“ (u daljnjem tekstu Knjižnica) dio je knjižnično-ga sustava¹² Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, koji podupire nastavni i istraživački rad institucija koje su u sastavu Medicinskoga fakulteta i čine njegovu nastavnu bazu.¹³ Osnovana je u sklopu Škole narodnog zdravlja „Andrija Štampar“ 1926. godine, a od 1947. godine, sa Školom narodnog zdravlja „Andrija Štampar“, dio je Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Knjižnica, kao visokoškolska knjižnica Medicinskoga fakulteta u Zagrebu, uključena je u nastavni kurikulum na području informacijske pismenosti. Uza svoju redovitu knjižničarsku djelatnost aktivno podupire matičnu ustanovu sudjelovanjem u različitim nastavnim sadržajima koji se dodiruju područja informacijske pismenosti i

⁹ Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: <https://mef.unizg.hr/o-nama>

¹⁰ Biomedicina i zdravstvo. // Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: <http://mef.unizg.hr/upisi/poslijediplomski/doktorski/biomedicina-i-zdravstvo>

¹¹ Markulin, H.; L. Škorić; J. Petrak. Informacijska pismenost u visokoškolskom kurikulumu: sustavni pristup Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. // Čitalište 24(2014), 9-15.

¹² Knjižnični sustav Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu čine knjižnice Središnja medicinska knjižnica sa svojim podružnicama (Knjižnica Klinike za ženske bolesti i porode, Medicinska knjižnica Rebro) i Knjižnica „Andrija Štampar“. U ovom radu izdvojeno se opisuju aktivnosti koje Knjižnica samostalno provodi.

¹³ Nastavnu bazu Medicinskoga fakulteta u Zagrebu čine pojedine bolnice, a Knjižnica podupire i rad Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo.

znanstvene komunikacije. Prijašnja istraživanja^{14,15,16} o provođenju informacijske pismenosti na različitim razinama Medicinskoga fakulteta u Zagrebu odnosila su se na provođenje nastave i nastavnih programa Središnje medicinske knjižnice, u kojima nije bilo opisano sudjelovanje Knjižnice „Andrija Štampar“. Knjižničari Knjižnice „Andrija Štampar“ sudjeluju u nastavi kao suradnici bez naslovnog zvanja (formalno upisani u jedinstven sustav evidencije svih nastavnih aktivnosti Medicinskoga fakulteta), a nositelji su kolegija profesori Medicinskoga fakulteta u Zagrebu.

Informacijska pismenost

Informacijska pismenost skup je integriranih sposobnosti koje obuhvaćaju refleksivno otkrivanje informacija, razumijevanje načina na koji se one proizvode i vrednuju te korištenje njima u stvaranju novih znanja i etičnu sudjelovanje u društvu znanja. Informacijska je pismenost nužna vještina u cjeloživotnom učenju, kao prirodan produžetak koncepta pismenosti u suvremenu društvu i katalizator koji je potreban u transformaciji informacijskoga društva u društvo znanja.¹⁷ Informacijska je pismenost sastavljena od znanja, stavova i vještina koji se odnose na prepoznavanje informacijske potrebe, pribavljanja potrebnih informacija i njihova vrednovanja, uporabe i stvaranja informacija na legalan i etičan način, uz poštovanje ljudskih prava, radi zadovoljenja osobnih, profesionalnih i društvenih ciljeva.¹⁸ Informacijski pismena osoba (Slika 1.) zna definirati svoju razinu informacijske potrebe, pristupiti informacijskom izvoru, kritički analizirati i vrednovati izvor i preuzetu informaciju, pravilno se koristiti informacijom, razumjeti ekonomske, pravne i društvene čimbenike koji su povezani s korištenjem informacijom te pristupiti informacijama i služiti se njima u skladu s etičkim načelima.¹⁹

¹⁴ Škorić, L.; M. Šember; H. Markulin; J. Petrak. Informacijska pismenost u nastavnom programu diplomskog studija Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 3/4(2012), 17-28.

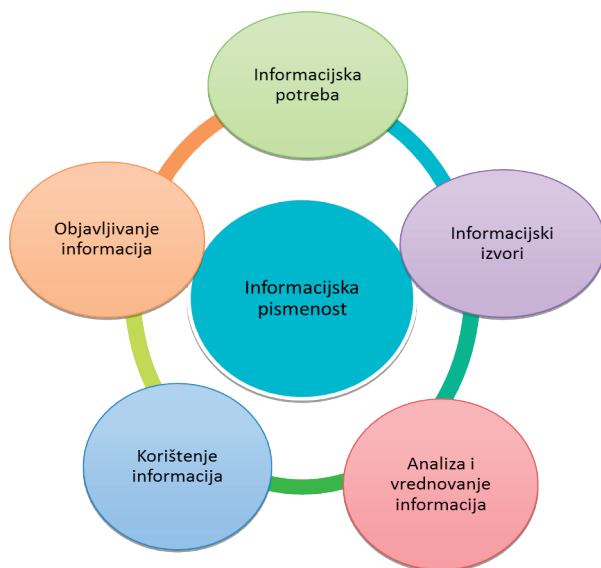
¹⁵ Markulin, H.; L. Škorić; J. Petrak. *Nav. dj.*, 9-15.

¹⁶ Markulin, H.; J. Petrak. Informacijsko opismenjavanje studenata medicine kroz izborne predmete: praksa Središnje medicinske knjižnice Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 61, 2(2018), 239-255.

¹⁷ The Association of College & Research Libraries (ACRL). *Information Literacy Glossary*. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: <http://www.ala.org/acrl/issues/infolit/overview/glossary>

¹⁸ Jokić, A.; D. Koljenik; S. Feletar Tanacković; B. Badurina. Vještine informacijske i informatičke pismenosti studenata informacijskih znanosti u Osijeku: pilot istraživanje. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 59, 3/4(2016), 65.

¹⁹ The Association of College and Research Librarians: ACRL. *Information Literacy Competency Standards for Higher Education*. *Nav. izv.*

Slika 1. Ilustrativni prikaz definicije elemenata informacijske pismenosti

Informacijska se pismenost veže uza sve discipline, sva obrazovna okruženja, sve dobi temelj je cjeloživotnog učenja.²⁰ Autorice Špiranec, Banek Zorica i Lazić-Lasić²¹ u nizu znanstvenih radova teorijski i praktično promišljaju o informacijskoj pismenosti te ističu važnost provođenja informacijskoga opismenjavanja na različitim razinama obrazovnoga procesa. U obrazovnome procesu važno je da svi sudionici steknu vještine koje će im daljnjim razvijanjem i nadograđivanjem pomoći u cjeloživotnom učenju i kada formalni dio obrazovanja završi.

Visokoškolska knjižnica, kao dio fakultetske i sveučilišne strukture, i knjižničar, kao suradnik u nastavi, sudjeluju u formalnome obrazovnom procesu svojih ustanova, od suradnje na postojećim nastavnim programima do održavanja vlastitih kolegija. Osim formalnih oblika edukacija, tu je i neformalni oblik, koji se provodi

²⁰ Petr Balog, K.; J. Zetović; B. Plašćak. Knjižnice u službi informacijskog opismenjavanja – visokoškolske knjižnice osječkog sveučilišta. // 13. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica: Knjižnice: kamo i kako dalje?: članstvo u EU – knjižničari gdje smo?: produktivnost znanstvene zajednice: obrazovanje korisnika: knjižnice u vremenu recesije – kako preživjeti?: zbornik radova / ur. I. Hebrang Grgić i V. Špac. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 216.

²¹ Usp. Špiranec, S.; M. Banek Zorica. Nav. dj. Vidi i: Lazić-Lasić, J.; S. Špiranec; M. Banek Zorica. Nav. dj., 125-142. Vidi i: Špiranec, S.; M. Banek Zorica. Information literacy 2.0: hype or discourse refinement. // Journal of Documentation 66, 1(2010), 140-153.

u radionicama, na tečajevima, seminarima ili individualno s korisnikom preko informacijskih upita, odnosno osobno.²²

Aktivna uloga knjižnice u procesu visokoškolske naobrazbe

Suradnja knjižničara u nastavi Medicinskoga fakulteta u Zagrebu ima dugu povijest. Godine 1964. dr. sc. Ljerka Markić Čučuković, prva voditeljica Knjižnice sa statusom nastavnoga osoblja Medicinskoga fakulteta u Zagrebu, započinje predavati na poslijediplomskom studiju Medicinskoga fakulteta na kolegiju Metodika znanstvenog rada, za koji će kasnije napisati i udžbenik *Znanstvena literatura i metode njena korištenja*. Knjižnica je bila demonstracijska jedinica u nastavi o korištenju medicinskim bibliografijama i medicinskom literaturom u okviru navedena kolegija.

Nastavni moduli u kojima sudjeluju knjižničari obuhvaćaju temeljne kompetencije na području informacijske pismenosti, pronalaženje objavljenih informacija, stjecanje sposobnosti prikupljanja i obrade podataka, upoznavanje s načelima etičkoga postupanja u istraživanjima, upoznavanje s različitim stilovima navođenja literature. Ishodi su učenja podjednaki za sve predmete u dijelu u kojem sudjeluje knjižničar, s razlikom u isticanju pojedinih dijelova informacijske pismenosti za određeni predmet, vježbe.

Ishodi su učenja: identifikacija informacijskih potreba, formulacija informacijskih upita, poznavanje odabira načina dobivanja i organizacije informacija i podataka, poznavanje strategije pretraživanja i modela informacijske pismenosti, upravljanje stečenim znanjem s poštovanjem svih etičkih i moralnih obveza (npr. važnosti pravilna navođenja izvora podataka), sposobnost pronalaženja i kritička evaluacija relevantnih informacija uz pomoć znanstvenih baza podataka, samostalno korištenje svim uslugama koje nude knjižnice, vrednovanje, uz korištenje različitim alatima i odabir relevantna izvora znanja za učenje, poznavanje dijelova i vrsta znanstvenog rada.

Nastavnici Medicinskoga fakulteta, ali i knjižničari, sudjeluju u različitim oblicima izvedbe nastavnog plana. Knjižničari educiraju o korištenju Knjižnicom i njezinoj važnosti, o procesima pretraživanja elektroničkih izvora znanstvenih informacija, postavljanju pretraživačkih upita radi dobivanja relevantnih znanstvenih informacija vezanih za predmet njihova istraživanja korištenjem indeksnim bazama i bazama punog teksta, o vrednovanju znanstvenog rada i kategorizaciji domaćih i stranih časopisa i njihovih radova, o navođenju literature prema vancouverkim pra-

²² Knjižnice educiraju i obavještavaju putem različitih uputa, demonstracija, vodiča, materijala za podučavanje koji su na raspolaganju korisnicima u najrazličitijim oblicima i formatima na knjižničnim internetskim stranicama.

vilima citiranja (kao najkorištenijem načinu citiranja u medicini), ali i upoznavanju drugih načina citiranja literature.

Metodološki predmeti

U programu Diplomskoga studija sestrinstva Knjižnica sudjeluje u obveznim predmetima Primjena istraživanja u sestrinstvu i Informatika u sestrinstvu, u izbornom predmetu Objavljivanje članaka u indeksiranim časopisima te u razlikovnom predmetu Istraživanje u sestrinstvu. U programu poslijediplomskoga znanstvenog studija Biomedicina i zdravstvo, na hrvatskome i na engleskome jeziku, Knjižnica sudjeluje u izvođenju obveznih metodoloških predmeta Medicinska praksa zasnovana na dokazima i Struktura, metodika i funkcioniranje znanstvenog rada 2, a u poslijediplomskome specijalističkom studiju Školska i adolescentna medicina, sudjeluje na obveznom predmetu Socijalna medicina i organizacija zdravstvene zaštite.

Diplomski studij sestrinstva

Knjižnica sudjeluje u izbornom seminaru na prvoj godini diplomskoga sestrinskog studija pod nazivom Objavljivanje članaka u indeksiranim časopisima.²³ Tim je seminarom predviđeno osposobljavanje studenata za odabir stručnoga i znanstvenoga područja za pregled literature i istraživanje te analizu strukture rada. Cilj je seminara upoznavanje studenata s osnovama informacijske pismenosti, s mogućnošću korištenja informacijama i informacijsko-komunikacijskim tehnologijama u učenju, istraživanju i pisanju seminarskih radova te s važnošću informacijske pismenosti za cjeloživotno učenje.

U drugoj godini sestrinskoga diplomskoga studija obvezni je predmet Primjena istraživanja u sestrinstvu.²⁴ Ishod je učenja osposobiti studenta za evaluaciju svog i tuđeg rada primjenom stručno i znanstveno utemeljenih statističko-analičkih postupaka. Tijekom predavanja studenti uče kako samostalno izraditi jednostavna istraživanja radi unapređenja kvalitete svakodnevne prakse. Knjižnica sudjeluje u nastavnome procesu učenja vještina i stavova za kritičko čitanje stručne i znanstvene literature, razumijevanja postupaka medicine utemeljene na znanstvenim spoznajama (engl. *evidence based medicine*) i prezentacije rezultata u medicinskoj literaturi.

²³ Diplomski studij sestrinstva. Izvedbeni nastavni plan predmeta Objavljivanje članaka u indeksiranim časopisima. // Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: http://mef.unizg.hr/wp-content/uploads/izvedbeni_planovi/105225-izv-plan.pdf

²⁴ Diplomski studij sestrinstva. Izvedbeni nastavni plan predmeta Primjena istraživanja u sestrinstvu. // Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: http://mef.unizg.hr/wp-content/uploads/izvedbeni_planovi/105195-izv-plan.pdf

Knjižničari su sudjelovali²⁵ u razlikovnim predmetima koji su se održavali u ak. god. 2016./2017. – predmet Istraživanje u sestrinstvu i predmet Informatika u sestrinstvu. Dio sadržaja koje je predavao knjižničar odnosio se na pronalaženje literature u bibliografskim bazama podataka na području biomedicine i zdravstva (poput bibliografske baze podataka PubMed i drugih komercijalnih baza podataka), prikaz i interpretaciju rezultata istraživanja, kritički pristup analizi znanstvenog članka te pretraživanje baza zdravstvenih indikatora i drugih međunarodnih baza podataka o zdravlju (npr. European Health for All database – HFA i dr.).

Poslijediplomski studij Biomedicina i zdravstvo

Knjižnica sudjeluje u izvedbi predavanja i vježbi na predmetu Medicinska praksa zasnovana na dokazima. Kompetencije su i ishodi učenja usvajanje načela i koncepta medicine utemeljene na znanstvenim spoznajama i metodologije istraživanja sustavna preglednog rada u području kliničke prakse, što omogućuje kritičko prosuđivanje uloge, dosega i ograničenja specifičnih istraživačkih metoda te snalaženje u literaturi, kao i u njezinoj kritičkoj procjeni. Knjižničar sudjeluje u predavanju predstavljajući različite izvore informacija sustavnih preglednih radova, dijelova sustavna preglednog rada, koncipiranjem sustavna pretraživanja s naglaskom na razlike u pojedinim bazama podataka, upoznavanjem s različitim registrima na području kliničke medicine te praktičnom primjenom u radu s bazama podataka.

Metodološki predmet Struktura, metodika i funkcioniranje znanstvenog rada 2 (na hrvatskome i engleskome studiju)²⁶ drugi je dio od ukupno tri dijela predmeta. Studente se u tom predmetu upozna sa strukturom izvornoga znanstvenog članka. Izdvaja se pisanje strukturiranog sažetka prema uputama izabranog članka te proces prijave i predaje rukopisa u odabrani indeksirani časopis. Izvodi se kao praktični dio kolegija, a u cijelosti je posvećen informacijskoj pismenosti s naglaskom na specifičnost znanstvenoga polja biomedicine i zdravstva.

Knjižnica sudjeluje u ishodima učenja koji se odnose na informacijsku pismenost: pronalaženje podataka, planiranje, priprema i prezentacija znanstvenih istraživanja; upoznavanje s pouzdanim izvorima znanstvenih informacija: znanstveni časopisi, bibliografske i citatne baze podataka, druge baze podataka, izvori statističkih

²⁵ Predmeti se tijekom akademskih godina mijenjaju prema potrebama studenata i odluci Medicinskoga fakulteta u Zagrebu. U ovom radu navedeni su samo predmeti u posljednje dvije akademske godine i koji imaju kontinuitet u kurikulumu.

²⁶ Biomedicina i zdravstvo: kolegij: Struktura, metodika i funkcioniranje znanstvenog rada 2. // Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: <http://mef.unizg.hr/studiji/poslijediplomski/doktorski/biomedicina-i-zdravstvo/pretraga-kolegija?naziv=Struktura%2C+metodika+i+funkcioniranje+znanstvenog+rada+2&izvodac=&semestar=&tip=&obavezan=>

podataka; gdje i kako pronaći podatke za vlastito istraživanje, pouzdanost i vrednovanje različitih izvora; kako organizirati i prikazati podatke; obilježja komunikacije u znanosti i upoznavanje s različitim oblicima znanstvenog priopćavanja (prethodno priopćenje, komentar, pismo uredniku, originalni znanstveni rad, pregledni rad, popularnoznanstveni članak), s naglaskom na strukturu (uvod, metode, rezultati, rasprava, zaključak); kompozicija sažetka, strukturirani sažetak; priprema i pisanje različitih tipova publikacija; kako pronaći i odabrati pravi časopis za objavljivanje, opći i specijalizirani časopisi, indeksiranje i rangiranje časopisa, časopisi u otvorenome pristupu, postupak recenzije, popratno pismo (*cover letter*); kako prikazati podatke u obliku posterskog izlaganja.

Poslijediplomski specijalistički studij

U poslijediplomskom specijalističkom studiju Školska i adolescentna medicina²⁷ Knjižnica sudjeluje u izvođenju obveznog predmeta Socijalna medicina i organizacija zdravstvene zaštite. Ishod je učenja osposobiti studente u vođenju medicinske dokumentacije koja se temelji na znanstvenim spoznajama i evaluaciji vlastita rada. U nastavnom satu knjižničar daje pregled pouzdanih izvora podataka i načine pretraživanja i korištenja dobivenim rezultatima.

Radionice četvrtkom kao neformalan oblik edukacije

Knjižnica „Andrija Štampar“ tijekom 2017. godine organizirala je edukacijske radionice pod nazivom Radionice četvrtkom. Taj neformalan oblik edukacije u obliku radionica bio je otvoren za sve zainteresirane, bez obzira na akademski status, radi upoznavanja s temeljnim načelima znanstvenog načina razmišljanja i provedbe znanstvenih istraživanja. Poslije svake radionice provedena je anketa o zadovoljstvu polaznika. Oni su većinom izrazili zainteresiranost za nastavak ovakva oblika edukacije.²⁸ Radionice su bile tematski podijeljene na upoznavanje s relevantnim bibliografskim i citatnim bazama podataka (naglasak je stavljen na karakteristike svake baze i razlike u oblikovanju informacijskog upita), oblikovanje istraživačkog pita-

²⁷ Školska i adolescentna medicina. // Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: http://mef.unizg.hr/wp-content/uploads/2016/09/%C5%A0KOLSKA-I-ADOLESCENTNA-MEDICINA-ispravljeno-18-11-2014-.pdf?rs_file_key=1036673655cca980a64717188446133

²⁸ Svaka je radionica u prosjeku imala između 10 do 15 sudionika. Anketa je sadržavala 10 pitanja i cilj joj je bio ispitati zadovoljstvo polaznika te im ponuditi predlaganje sljedeće teme, komentara ili sugestija za poboljšanje kvalitete. Oko 48 % izjavilo je da im je radionica bila korisna, a najviše (88,9 %) su bili zainteresirani za radionicu Struktura i pisanje znanstvenog članka.

nja, struktura znanstvenog članka te osnovna načela pisanja i kvalitetan prikaz rezultata istraživanja, prikaz procesa prijavljivanja rukopisa, recenzije i objavljivanja znanstvenih članaka u časopisima.

Rasprava i zaključak

U sadašnjem obrazovnom sustavu knjižnica je važna sastavnica koja se svojim uslugama i edukacijom informacijske pismenosti može uklopiti u svaki nastavni kurikulum.²⁹ Autorice K. Petr Balog, J. Zetović i B. Plašćak u svojem istraživanju,³⁰ kojem je cilj bio ispitati prepoznaju li visokoškolske knjižnice Sveučilišta u Osijeku važnost informacijskoga opismenjivanja korisnika i postojanje prakse provođenja informacijskog opismenjavanja, navode zanimljive rezultate koji se djelomično podudaraju s tradicijom Knjižnice „Andrija Štampar“. Istraživanje³¹ opisuje knjižnični prostor koji služi za izvođenje nastave. Knjižničari su prepoznati kao dio obrazovnog procesa, ali samo u izvođenju nastave na preddiplomskoj razini. Rad ističe važnost sustavne izrade plana ili smjernica za provođenje obrazovnih programa na visokoškolskoj razini.

Nadovezujući se na spomenuto istraživanje i imajući na umu strukturu svih sudionika knjižničarskoga sustava Medicinskoga fakulteta, uočava se potreba za jasnijim definiranjem ishoda učenja u informacijskom opismenjavanju u izvedbenim nastavnim planovima ustanove. Iako su knjižničari Knjižnice „Andrija Štampar“ prepoznati kao partneri i oslonac u znanstvenoistraživačkom radu djelatnika i studenata Medicinskoga fakulteta u Zagrebu te su navedeni u sustavu nastavne djelatnosti i u izvedbenim planovima nabrojanih predmeta, elementi informacijske pismenosti nisu jasno navedeni.

Jasnim definiranjem ishoda učenja u dijelu edukacije koju provodi knjižničar poboljšala bi se kvaliteta i omogućio daljnji razvoj, uz praćenje visokih standarda i ulaganje u cjeloživotno stručno obrazovanje te prenošenje edukacijom naučenih spoznaja. Uloga je knjižnice potpora pri davanju informacijskih usluga, ali i u informacijskom opismenjavanju osmišljavanjem i provođenjem edukacije s nastavnicima i ostalim sudionicima kako bi se ostvario kvalitetan obrazovni proces. Suradnja s nastavnicima i sudjelovanje knjižničara u nastavnim programima prvi je korak prema oblikovanju programa informacijskoga opismenjavanja i njegova sustavna provođenja.

²⁹ Bazillion, R. Nav. dj., 51-55.

³⁰ Petr Balog, K.; J. Zetović; B. Plašćak. Nav. dj. Str. 226.

³¹ Isto.

Literatura

- Bazillion, R. Academic Libraries in the Digital Revolution. // *Educause Quarterly* 1(2001), 51-55.
- Biomedicina i zdravstvo. // Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: <http://mef.unizg.hr/upisi/poslijediplomski/doktorski/biomedicina-i-zdravstvo>
- Biomedicina i zdravstvo: kolegij: Struktura, metodika i funkcioniranje znanstvenog rada 2. // Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: <http://mef.unizg.hr/studiji/poslijediplomski/doktorski/biomedicina-i-zdravstvo/pretraga-kolegija?naziv=Struktura%2C+metodika+i+funkcioniranje+znanstvenog+rada+2&izvodac=&semestar=&tip=&obavezan=>
- Diplomski studij sestrinstva. Izvedbeni nastavni plan predmeta Objavljivanje članaka u indeksiranim časopisima. // Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: http://mef.unizg.hr/wp-content/uploads/izvedbeni_planovi/105225-izv-plan.pdf
- Diplomski studij sestrinstva. Izvedbeni nastavni plan predmeta Primjena istraživanja u sestrinstvu. // Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: http://mef.unizg.hr/wp-content/uploads/izvedbeni_planovi/105195-izv-plan.pdf
- Europsko udruženje za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (European Association for Quality Assurance in Higher Education, ENQA). Standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete na Europskom prostoru visokog obrazovanja (ESG). 2015. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: https://enqa.eu/indirme/esg/ESG%20in%20Croatian_by%20ASHE.pdf
- Jokić, A.; D. Koljenik; S. Feletar Tanacković; B. Badurina. Vještine informacijske i informatičke pismenosti studenata informacijskih znanosti u Osijeku: pilot istraživanje. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 59, 3/4(2016), 63-92.
- Lazić-Lasić, J.; S. Špiranec; M. Banek Zorica. Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenivanju. // *Medijska istraživanja* 18, 1(2012), 125-142. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/85384>
- Markulin, H.; J. Petrak. Informacijsko opismenivanje studenata medicine kroz izborne predmete: praksa Središnje medicinske knjižnice Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 61, 2(2018), 239-255.
- Markulin, H.; L. Škorić; J. Petrak. Informacijska pismenost u visokoškolskom kurikulumu: sustavni pristup Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. // *Čitalište* 24(2014), 9-15.
- McGowan, J. J. Tomorrow's academic health sciences library today. // *Journal of Medical Library Association* 100, 1(2012), 43-46. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3257494>
- Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: <https://mef.unizg.hr/o-nama>
- Petr Balog, K.; J. Zetović; B. Plaščak. Knjižnice u službi informacijskog opismenivanja – visokoškolske knjižnice osječkog sveučilišta. // 13. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica: Knjižnice: kamo i kako dalje?: članstvo u EU – knjižničari gdje smo?: produktivnost znanstvene zajednice: obrazovanje korisnika: knjižnice u vremenu recesije – kako preživjeti?: zbornik

- radova / ur. I. Hebrang Grgić i V. Špac. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 215-230.
- Stojanovski, J. Visokoškolske i znanstvene knjižnice: zašto ih trebamo više nego ikada?. // *Kemija u Industriji* 62, 11-12(2013), 452-455. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/740345.Stojanovski_KuI2014.pdf
- Školska i adolescentna medicina. // Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: http://mef.unizg.hr/wp-content/uploads/2016/09/%C5%A0KOLSKA-I-ADOLESCENTNA-MEDICINA-ispravljeno-18-11-2014-.pdf?rs_file_key=-10366736555cca980a64717188446133
- Škorić, L.; M. Šember; H. Markulin; J. Petrak. Informacijska pismenost u nastavnom programu diplomskog studija Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 3/4(2012), 17-28.
- Špiranec, S.; M. Banek Zorica. Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta, 2008.
- Špiranec, S.; M. Banek Zorica. Information literacy 2.0: hype or discourse refinement. // *Journal of Documentation* 66, 1(2010), 140-153.
- The Association of College & Research Libraries (ACRL). Information Literacy competency standards for higher education. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: <https://alair.ala.org/bitstream/handle/11213/7668/ACRL%20Information%20Literacy%20Competency%20Standards%20for%20Higher%20Education.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- The Association of College & Research Libraries (ACRL). Information Literacy Glossary. [citirano: 2019-04-20]. Dostupno na: <http://www.ala.org/acrl/issues/infolit/overview/glossary>